

Vergi Oranı ve Belirleyicileri: İbn Haldun'dan Bir Görüş*

Tax Rate and its Determinants: An Opinion from Ibn Khaldun

Abdul Ghafar İsmail⁽¹⁾, Abu Bakar Jaafar⁽²⁾

⁽¹⁾ İslâmi Araştırmalar ve Eğitim Enstitüsü İslâm Kalkınma Bankası, Suudi Arabistan

⁽²⁾ Malezya Ulusal Üniversitesi (UKM), Malezya

⁽¹⁾ Aglsmail@isdb.org

Öz: Vergi, bir ülkenin harcama için gelir elde etmesini sağlayan alternatif bir yöntemdir. Ancak sorun, vergi oranı konusunda görüş ayrılıkları olduğunda ortaya çıkmaktadır. Ekonomistler, daha yüksek vergi geliri elde etmek için vergi oranını düşürmek gerektiğini savunurlar. Bu makalede, İbn Haldun'un Mukaddime kitabındaki bulgularına bakarak vergi oranları analizi yapılmıştır. Bu çalışma aynı zamanda vergilendirmeyle ilgili diğer hipotezleri de incelemektedir. Bulgular ideal vergilendirme oranının belirlenebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İbn Haldun, Veri Oranı, Vergilendirme Teorisi

Abstract: Tax is an alternative method for a country to obtain revenue for spending. But the issue arises when there are differences of opinion on the tax rate. Economists argue that to obtain higher tax revenue, it is necessary to lower the tax rate. In this paper, an analysis of tax rates is conducted by looking at the findings of Ibn Khaldun in his book Muqaddimah. This study also examines other hypotheses related to taxation. The findings show that the optimal rate of taxation can be determined.

Keywords: Ibn Khaldun, Tax Rate, Taxation Theory

1. Giriş

Bu çalışmada, İbn Haldun'un vergilendirme teorisi hakkındaki görüşleri tahlil edilecektir. Makale, İbn Haldun'un bulgularından, vergi oranı ne kadar yüksek olursa o kadar az vergi gelirinin toplanacağını ifade eden önemli bir keşfe binaen yazılmıştır. İbn Haldun, ayrıca bir hükûmetin tecrübe ettiği aşamalara bağlı olarak vergi oranındaki farklılıklara bakar. Ona göre her bir hükûmet reformlara dayandığı için farklı bir aşamaya sahiptir. Bir hükûmetin herhangi bir aşaması da liderin tavrına bağlı olarak farklı vergi oranlarına sahiptir. İbn Haldun hükûmetlerin evrimini 5 aşamaya ayırır. Devletin ilk aşamalarında, vergiler yansımalarında hafiftir fakat büyük gelir getirir. Zamanla, liderler birbirlerinin

* Bu çalışma, 28-29 Eylül 2013 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "III. Uluslararası İbn Haldun Sempozyumu" adlı bilimsel etkinlikte sunulan bildirinin gözden geçirilmiş halidir.

yerine geçer ve kabileci alışkanlıklarını medenî alışkanlıklar lehine kaybedebilirler. Ayrıca, kısmen içinde büyüdükleri lükse alışkın olacakları için onların ihtiyaçları ve talepleri de artar. Bu yüzden, tebaaları üzerine yeni vergiler yüklerler ve bu şekilde gelirlerini artırmak için önceki vergi oranlarını yükseltirler. Ancak vergilendirmedeki bu artış ekonomideki etkisini hissettirmeye başlar. Örneğin, üzerlerindeki vergi yükü ile kendi gelirlerinin mukayesesini yapmalarının akabinde, girişimcilerin cesareti kırılır. Neticede, üretim yere çakılır ve gelir de düşer.

Mevcut terminolojide, bulgular Laffer eğrisine dönüştürülmüştür (bkz. Laffer(2004)). Bu eğri bize, vergi oranları artarsa elde edilecek vergi gelirinin düşeceğini gösterir. Aynı şekilde, vergi oranı azalırsa vergi geliri de artacaktır. Bu sebeple, vergi oranı ile vergi geliri arasında bir ilişki vardır. Bu ilişki, vergi oranında bir değişiklik olduğunda bunun iki netice doğuracağını gösterir: Aritmetik etki ve ekonomik etki.

Abdul Azim Islahi (2004), İbn Haldun'un teorisinin günümüzde de geçerliliğini koruduğunu göstermek için ampirik bir çalışma yapmıştır. Mevzubahis çalışmada, hükûmetin her bir aşamasındaki vergileri ve giderleri hakkındaki tartışmaya da değinilmiştir. Bu çalışma her hükûmetin giderinin vergi oranı üzerinde farklı etkilere sahip olduğunu gösteresi açısından önemlidir. Ayrıca, Hindistan'da tatbik edildiği şekliyle vergi uygulamalarından da örnekler sunmaktadır. Onun bu çalışması birkaç önemli bulguyu da ortaya çıkarmıştır. Birincisi, vergi matrahı teorisi İslâm dininden neşet etmektedir. İkincisi, vergiler de dinî menşelidir: zekât (bağış vergisi), haraç (toprak vergisi) ve cizye (baş vergisi). Üçüncü olarak, dinin kuralları göz ardı edilerek vergilerin keyfî olarak yüklenemeyeceğini belirtir.

Boulakia'nın (1971), bir 14. yy. iktisatçısı olarak İbn Haldun'un katkılarını tetkik ettiği ilk teşebbüsünden bu yana, onun görüşlerini inceleyen çok fazla çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle bu makale, vergi tartışması ile ilgili olan bazı meselelerin altını çizmek; bir devletin bütçesinin belirlenmesine yönelik bir hipotez önermek ve Halduncu iktisadi büyüme görüşünün ampirik bir sınavını yapmak maksatlarını haiz bir çabadır.

Makalenin geri kalanı ise beş bölüme ayrılmıştır. İkinci bölüm İbn Haldun'un bakış açısına ışık tutmaya çalışacak. Üçüncü bölüm mevcut bakış açıları ile İbn Haldun'dan öğrendiğimiz dersleri ele alacak. Dördüncü bölüm Laffer eğrisi ile bağlantılı olarak İbn Haldun'un vergilendirme teorisini tartışacak. Beşinci bölüm ise varılan neticeleri açıklayacak.

2. İbn Haldun'un Görüşlerine Bir Bakış

İbn Haldun'un görüşü, vergi tartışması ile ilgili olan meselelerden bazılarıyla ilişkilendirilebilir. Gelir ve siyasi çevre, hükûmet ve harcama tutumu ile vergi idaresi gibi meseleler bunlardan bazılarıdır. İbn Haldun'a göre, bir ülkenin gelirleri vergi oranları ile yakından ilgilidir. Bunun sebebi de vergi oranlarındaki dalgalanmaların sonuçları etkilemesidir. Her devlet, bütçesi için farklı vergi oranlarına sahiptir. Yüksek harcama yapan ülkeler yüksek finansmana muhtaçtır. Hükûmet, lükse harcama yapmaya başladığında vergi oranları da yükselmeye başlar. Bu da bir sonraki başlıkta açıklanacaktır.

Birinci Görüş: Vergi Oranı

Vergilere dair tartışmada İbn Haldun, artırılmış bir vergi oranının vergi gelirlerinin düşmesine neden olacağını, aynı şekilde vergi oranı düşürülünce de vergi gelirlerinin artacağını söyler. İbn Haldun, devletin ilk zamanlarında, toplanan verginin küçük bir miktardan elde edilen gelirin büyük bir miktarını teşkil ettiğini söyler. Lakin devlet nihai safhasına ulaştığında, yüksek bir vergilendirmeden daha düşük bir vergi geliri elde edilir. İbn Haldun bunu, bir hükûmet İslâm'ın belirttiğiyle uyumlu olarak (üretilen meyvelerden ve besi hayvanlarından alınan zekâtta; sadaka, haraç ve cizyede olduğu gibi) vergi topladığı durumlarda gözlemlemiştir. İslâm tarafından belirlenen şeyin üzerine istenildiği zaman ekleme yapılamaz.

İbn Haldun'a göre, vergi matrahı¹ ve insanların üzerindeki vergi ödeme taahhüdü düşük olduğunda insanların çalışma istekleri ve azimleri dolaylı olarak etkilenir. Öyle ki, girişim kültürü gelişir ve artar. Bu da, onları tatmin etmeye yönelik teşvik eden daha düşük vergi konmasındandır. Artan bir girişimci kültürle, bireylerin toplam vergi mükellefiyeti ve vergi matrahı artacaktır. Diğer yandan, hükûmetin yüksek gelire ihtiyacı yüzünden insanlara yüklenen vergi mükellefiyeti ve vergi matrahı yüksek olursa, çiftçilerin ve bütün mükelleflerin üstündeki yük artacaktır. Bu yük de insanlardaki uygun bir girişimci kültürünün sürdürülmesi isteğini yok edecektir. Baloglou (2012), İbn Haldun'un vergilendirme problemi üzerindeki görüşlerinin, ağır

¹ Vergi matrahı, vergilendirilebilir mülkiyet üzerinde belirlenen değer anlamındadır. The Free Dictionary, 2012, <http://www.thefreedictionary.com/tax+assessment>, [16 Ağustos 2012]. Konseyin yargı yetkisi dahilindeki vergilendirilebilir işletmelerin sahipleri ve sakinlerine uygulanan bir vergi. Local Authority Kulim Hi-Tech Industrial Park, 2012, www.pbtptk.gov.my/web/guest/resources/circular/guidelines/assessment_fee, [16 Ağustos 2012]. Mülkiyet Değerlendirme Vergisi (Property Assessment Tax), 1976 Yerel Yönetim Yasası'nın XV. Bölümü'nde öngörülen Yıllık Değer ve Yıllık Orana dayalı olarak Konseyin idaresi alanında bulunan tüm inanca / mülklere uygulanan bir vergidir. Hang Tuah Jaya Municipal Council, 2010, <http://www.mphtj.gov.my/www/v1/services.php?ref=services6&nav=services&id=bm>, [16 Ağustos 2012].

vergilendirmenin insanları çalışmaktan vazgeçireceğini varsayan Plethon Gemistos Georgios'un görüşlerine benzer olduğunu söyler. İnsanlar, masraflarını ve gelirleri üzerindeki vergiyi kârlarıyla ve kazançlarıyla kıyaslarlar ve kârlarının daha az olduğunu görürler. Böyle olunca da zahmete değmeyen bir şey için uğraşmaktan vazgeçerler.

İbn Haldun'un görüşü, vergi matrahındaki artışın düşük bir vergi geliri ile sonuçlanacağını ifade eder. Normalde vergi geliri probleminin çözümü için atılan adım, bireyler üzerindeki yükümlülüğün artırılması şeklindedir. Bu tedbir yaşanan kaybın telafisi olarak düşünülür. Ancak vergi matrahı zaten sınırlarına ulaştığı için onu tekrar artırmanın hiçbir faydası olmaz. Girişimci faaliyetlerin finansal maliyeti yüksektir, vergi yükü artmaktadır ve kâr öngörülerini de başarısız olur. Bu da kârın ve malî gelirin düşmesine neden olur, dolayısıyla hükûmet de kötü ve yetersiz kalır.

Mezkûr durum, bir medeniyetin çöküşü anlamındaki nihaî sonucu hazırlar. Bu da, ülke için pek çok faydası olan sınaî faaliyetlere yönelik hiçbir güdünün olmamasındandır. Vergi matrahındaki artış, ülkeyi tersi sonuçlara katlanmak zorunda bırakacaktır. Bu yüzden bireyler üzerindeki vergi miktarının mümkün olduğunca azaltılması, ticarî ve sınaî faaliyetleri teşvik etmenin bir yoludur. İbn Haldun da vergi matrahının azaltılmasının, getirisine olan güvenleri artacağı için, bireyleri psikolojik olarak çalışmaya teşvik edeceğini söyler.

Alatas (2009), yolsuzluk faaliyetlerinin bir neticesi olarak vergi oranının artışının ekonomiyi de olumsuz etkileyeceğini iddia eder. Bu durum, ülkenin hazinesinde rüşvet yiyen memurlar çalıştığında ortaya çıkar. Bazı insanlar vergi ödemeyi reddettiğinde durum daha da ciddi bir hâl alır. Akabinde hükûmet aşırı harcama yapmak zorunda kalır. Bu hareket de hem ekonomiyi hem kamuyu sıkıntıya sokar; çünkü yolsuzluk ticareti etkiler. Fiyatlar yolsuzluğun maliyetini karşılamak için artar ve neticede toplumun yaşam standardı düşer, yoksul ve düşük gelirli sınıf daha da fakirleşir.

İkinci Görüş: Gelir ve Siyaset

İbn Haldun'a göre, hüküm sürdüğü sırada egemenlik gücünü zenginliğe ve refaha yönlendireceği için bir hükûmet mutlaka düşüşe geçecektir. Toplum da zaten bu şartlara alışmıştır. Masrafları ceplerinden daha fazladır ve gelirleri de bütün masraflarını karşılamaya yetmemektedir. Servet sahipleri lükse çok harcama yapmaktadır. Durumun bu hâle gelmesine biraz da, ellerindeki gelirin tamamı dahi fahiş harcamalarına yetmeyen müteakip nesiller sebep olur. Sonrasında, hükümdar zor geçinen insanlardan savaş masraflarına katkıda bulunmasını isteyecek, emrine

muhalefet edenleri cezalandırmak için gerekli adımları atacak ve sahip oldukları servete el koyacaktır. El konan mallar, hükümdarın kendi ihtiyaçları için ayrılacak veya kendi aile üyeleri ve icraatlarını destekleyenlere dağıtılacaktır. Bu da kamuyu zayıflatır ve sonuçları da hükümetin elini kolunu bağlar. Gittikçe artan lüks yaşam tarzı, mevcut gelirin ihtiyaçların ve masrafların karşılanamamasına neden olur. Bu dengesizliğin halledilmesinde sorumluluğun hükümette olduğu düşünülür. O zamanda yapılacak şey, toplanan vergi miktarının sabitlenmesi yani ne artması ne de azalmasıdır.

Yeni vergi arttığında, vergi oranlarındaki artıştan kaynaklanan ilave bir tahsil son haddine ulaşır ve tekrar yükseltilemez. Ayrıca vergi tahsili, artan lüksü ve ağır giderleri finanse etmek için kullanıldığında aylıkları ödenmeden önce silahlı kuvvetlerin sayısı mevcut sayısından daha aşağı çekilir. Artan bolluk ve yüksek maaş ödemeleri sonucunda silahlı kuvvetlerin sayısı daha küçük bir rakama indirilir. İşte o vakit, askerî savunmadan yoksun olacağı için ülke zayıflayacak ve yabancı ülkelere daha cüretkâr ve saldırıya hazır olma fırsatı verecektir.

Üçüncü Görüş: Hükümet ve Harcama Tavrı

İbn Haldun'a göre, bir devlet başarılı bir şekilde düşmanlarını mağlup ettikten ve daha önceki bir devletten egemenlik hakkını elde ettikten sonra kurulur. Bu safhada yönetici, zafer, vergi toplama, mülkiyet haklarının korunması ve askerî koruma yoluyla halkına örnek olur. Yönetici hizip, zamanla halka örnek olmaktan çıkar ve hükümet fütursuzca hareket etmeye başlar, engeller. Bu noktada, yetkililer kendilerini destekleyecek olan daha çok sayıda takipçi toplamaya çalışır ve onların hayatlarında var olan birliktelik ruhunu bastırmaya çalışır.

Buna ilaveten hükümet, gücün dizginlerinin sadece hanedanın ve o soydan gelenlerin ellerinde olmasını garanti altına almak ister. Bu noktada, mülkiyet elde etmek, uzun zaman ayakta kalacak binalar inşa etmek ve şöhret gibi insan tutkuları tatmin edilmiş olur. O vakit hükümetin, vergi toplanması, gelir ve giderin düzenlenmesi, rezervlerin denetlenmesi ve giderlerin planlanması, büyük binaların, büyük şehirlerin ve yüksek anıtların inşa edilmesi, yabancı devlet erkânına ödülleri verilmesi ve kabile reislerine ve onların tâbilerine ödülleri bahşedilmesi gibi açılardan faaliyetleri görülür.

Bu aşama, yöneticinin bir bütün olarak insanların üzerinde tam yetki sahibi olduğu son evredir. Hâlbuki öncesinde, yönetici kendi görüşlerini tatbik etme hürriyetine sahipti. Önceki yönetici tarafından tesis edilen otorite gücü, sonraki yönetici tarafından

minnetle kullanılır. Soylular da hayatlarından zevk alır ve daha önceden konulmuş gelenekleri sürdürürler.

Her adım dikkatle atılmalıdır; çünkü geleneği başarısızlığa uğratacak herhangi yanlış bir hareket, felaketle sonuçlanabilir. Bu da, İbn Haldun'un belirttiği beşinci aşamadır. Bu aşamada İbn Haldun, yönetici hizbin sefahate daldığını, aristokrasiye müsrifçe harcamalar yaptığını ve önemli görevlere layık olmayanların atandığını görmüştür. Yapılanlar nafile bir çabadır; çünkü görev için seçilen bu kişiler vasıflı değillerdir ya da görevi omuzlamaya ehil değillerdir. Ne yapılması gerektiğini de bilmezler.

İbn Haldun bu teorisini, zaman döngüsü (time cycle) ya da bir iktidarın evrimi (evolution of a government) üzerinden ispat etmeye çalışmıştır. Vergi oranlarının artma sebepleri arasında, yüksek maliyetli finansman gerektirecek şekilde lükse yapılan ölçsüz harcamalar bulunmaktadır. İbn Haldun, bolluğun egemenlik elde edilmesine engel olduğunu düşünür. Bolluk, bir milleti kazanılan şeylerin lüksü içerisinde batmaya kadar götürür. Hiç kimsenin iktidarı elde etme ya da onu paylaşma gibi bir şeyi tahayyül dahi edemeyeceği kadar güçlü durumda olan bir hükûmetin otoritesine toplum boyun eğer, kendilerine verilen gelirden ve ülkenin zenginliğinden yararlandıkları kadarıyla tatminkâr olurlar.

Ülkedeki topluluklar da, sadece refah, kârlılık ve rahat yaşam gibi zevkleri her şey olarak düşünürler. Hayatları ihtişamla doludur, eninde sonunda zayıflarlar. İbn Haldun, çok fazla bolluğun ve hayatta keyif çatmanın yıkıma neden olacağını söyler. Varsıllık, bir toplumda güçlü bir hükûmet oluşturmak için gereken kardeşlik ruhunu aşındırır. Bu kardeşlik eksikliği, savunma kapasitesinde dramatik bir düşüşe, diğer ülkelere karşı da herhangi bir iddiada bulunulamamasına neden olacaktır. Sonuçta, ülke saldırıya uğrar ve diğer milletler tarafından yönetilir. Bu, bolluğun egemenliğe kavuşmanın önündeki engellerden biri olduğunu açıkça göstermektedir.

Bir miktar para ödemek zorunda kalanlar, istemedikçe bunu yapmazlar. Cizye vergisi dahil vergi tahsilatından elde edilen para, onurlu bir ruh tarafından, bu parayı ödemenin öldürülmek ve idam edilmekten daha iyi olduğunu düşünmedikçe, kabul edemeyeceği bir baskı ve boyun eğme olarak görülür. Bu durum, toplumdaki akrabalık bağının ne kadar zayıf olduğunu göstermektedir. Bu da düşman saldırısına karşı kendilerini savunma yeteneklerini etkiler. Ayrıca, bu topluluklar herhangi bir direniş yapamazlar veya talepte bulunamazlar. Sadece itaat edebilirler ve durumu kabullenirler. Eğer çeşitli vergileri ödemek zorunda kalacak olurlarsa, böyle bir halkın

egemenliğe kavuşması beklenemez. Bu nedenle hükûmet, daha ağır hükûmet harcamalarının masraflarını karşılamaya yönelik olarak, gelirlerini artırmak için vergi oranlarını artırarak bir strateji oluşturacaktır.

Dolayısıyla İbn Haldun'un, israfı, lükse yapılan harcamaların bir sonucu olarak ilişkilendirdiği söylenebilir. Harcamayla ilgili olarak İbn Haldun, yalnızca kendi zamanında ve önceden yaşanan olaylara değinir. Yeni nesiller için bir örnek oluşturmak önemlidir. Peki ya kamunun ihtiyaç duyduğu yüksek harcamalar? İbn Haldun'un vurguladığı birkaç önemli nokta var: Harcamalarda savurganlık ve vergilerin insanlara keyfi olarak uygulanması değil, Şer'î yasaya uyması gerektiği.

İbn Haldun, bazı harcamaların lüks harcamalar olarak sınıflandırılıp sınıflandırılmayacağına nasıl belirleneceğine değinmemiştir ve bu sebeple bu konuda harcanmıştır. İbn Haldun'a göre önemli olan, dinî emirler ile uyum sağlamaktır. Bu nedenle makâsıd-ı şer'î'da (şer'î yasanın amaçları) öncelik sırasının, bir harcamanın lüks olup olmadığının belirlenmesinde kullanılabileceği sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, vergi oranları dinî talimatlar temelinde belirlenmelidir. Bu da, harcama çerçevesinin vergi oranının belirlenmesinden önce planlanması gerektiğini göstermektedir. İbn Haldun'un görüşlerine dayanan bütçe hipotezi daha sonra tartışılacaktır.

Dördüncü Görüş: Vergi İdaresi

İbn Haldun, Türk hükûmetinde vezirin cizye, haraç ve öşr gibi çeşitli vergileri toplamakla görevli olduğunu belirtir. Vezir, vergi hasılatının dağıtımından ve kamu harcamalarının finanse edilmesinden ve silahlı kuvvetlere ve memurlara maaşların düzenli olarak ödenmesinden sorumludur. İbn Haldun'a göre, vergi gelirleri birimi hükûmetin önemli bir birimidir. Bu birim vergiyle alakalı konularda uzmanlaşmıştı. Mez-kûr birim, milli gelir ve harcamalarla ilgili öncelikler listesine sahipti. Aynı zamanda, askerleri isimlerini kaydediyor, ücretlerini belirliyor ve zamanında ödemelerinin yapılmasını sağlıyordu.

Vergi toplama sistemi, vergi toplama başkanı ve hükûmet elçileri tarafından düzenleniyordu. Vergilerle ilgili tüm bilgiler, tahsilat ve harcama tutarlarıyla ilgili ayrıntıları içeren bir deftere kaydediliyordu. Bu kayıtları işleyen kişiler, vergi toplama işlerinden sorumlu ehil muhasebecilerden oluşuyordu. Bu defter Divan olarak biliniyordu. Ayrıca Divan, vergiden sorumlu memurların faaliyet merkezinin bulunduğu makama da atıf yapıyordu.

Alatas (2009), İbn Haldun'un hükûmetin verdiği kararın genellikle adil olmadığını ve yalnızca kısa bir süre dayanabilen sahih bir dinî hilafete dayalı kararların, adalete dayandığını söylediğini belirtir. Bu adaletsizlik, mülk ve paranın gaspı ve hükûmetin dinin onaylamadığı vergileri yükleme kararı olarak anlaşılabilir. Md. Tahir (1995), aşırı harcama hipotezine ya da siyasi sürecin analizi ile bağlantılı Leviathan hipotezine atıfta bulunur ve siyasi finansman faktörünün varlığının, mali karar sürecinin verimli bir şekilde tahsisini etkilediğini söyler. Seçimde yarışmak isteyen her siyasetçi, kampanyasını finanse etmek için maddi yardım alacaktır. Bu yardım, kampanya finansörlerinin ve seçmenlerin çıkarları doğrultusunda büyük miktarda bir fon, vergi politikasının oluşturulması ve verimsiz harcama gerektirir. Bu da kamu sektöründe aşırı harcama yapmaya neden olur.

Ampirik çalışmalar, bir siyasi partinin zafer kazanmasının, seçim sırasındaki iyi ekonomik koşullara da bağlı olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni, hükûmet politikasının sadece bütçenin büyüklüğünü belirlemekle kalmayıp aynı zamanda ekonominin istikrarını da etkilemesidir. Ekonomik bir düşüş, bir toplumda işsizlik ve enflasyon gibi sorunlara sebep olacaktır. Çözüm olarak da iktidar partisi, aşırı miktarda kamu harcamasına yol açacak şekilde büyük bir harcama yapmak için adımlar atacaktır.

3. Güncel Görüşler ve İbn Haldun'dan Öğrenilen Dersler

Mesele bir ülkenin bütçesinin belirlenmesinde önerilecek hipotezin ne olduğudur. Uygun hipotezin belirlenmesinde, ekonomik, siyasi, kurumsal, mali ve uluslararası açılardan bazı konular ele alınmalıdır. Hükûmet harcamaları ve gelir arasındaki ilişkinin tartışılması çok önemlidir. Bütçe hipotezi tartışmasında Elyasi ve Rahimi (2012) vergi ile harcama arasındaki ilişkide ihtilafa düşmüş üç düşünce ekolünün bulunduğunu belirtir. İlk ekol, Friedman, Buchanan ve Wagner tarafından öne sürüldüğü gibi vergi-harcama ekolü olarak bilinir. İkinci ekol, Peacock ve Wiseman tarafından ortaya konan harcama-vergi ekolü olarak bilinir. Üçüncü ekol ise Meltzer ve Richard tarafından önerilen, hükûmet harcamalarının ve vergilendirmenin aynı anda değişebileceğini (mali senkronizasyon hipotezi) savunan ekoldür.

Birinci Görüş: Vergi-Harcama Hipotezi

Friedman'a (1978) göre vergi artışı bir hükûmetin harcamalarının artmasına katkıda bulunacaktır. Bu hipoteze dayanarak politika yapıcılar harcama kararlarını vermeden önce gelirin toplanmasını sağlayacaklardır. Bu da, politika yapıcıların toplanan gelir temelinde bütçeyi formüle etmesini sağlayan bir stratejidir. Bu hipotezin, devlet için sorunlara neden olabilecek çeşitli zayıf yönleri vardır. Şöyle ki; politika yapıcıların vergi

gelirlerini aşan harcamalar yapması durumunda devlet bütçesinin açık vermesi muhtemeldir. Bununla birlikte avantajlı tarafı ise, hükûmet gelirleri için tahsilat planının, harcama kararlarının verilmesinden önce olması nedeniyle hükûmetin borç yükünün azaltılabilesidir.

Richter ve Dimitrios (2012), Yunanistan üzerine yapılan ve 1833'ten 2010'a kadar olan iki yüzyıllık dönemi kapsayan bir çalışmanın, Wagner'in görüşlerinin doğruluğunu gösterdiğini belirtirler. Yunanistan, sanayileşmiş bir millet olmaya doğru ilerleyen bir ülkedir ve artan hükûmet harcamalarının yanı sıra ekonomik büyümesi de pozitiftir. Giderlerindeki artış, savunma harcamaları, üretime kamu mülkiyetinin katılımı, nüfus yoğunluğunun artması ve kentsel genişleme gibi değişiklikler yapma talebindeki artışa bağlıdır. Onlara göre, Goffman'ın versiyonuna atfen, Wagner'in hipotezi Keynes'in hipotezine denktir. Bunun nedeni de, Keynesyen hipotezin Yunanistan'daki kamu sektörünün ve kamu harcamalarının bir ülkenin ekonomik büyümesi ve gelişimi üzerinde olumlu bir etkisi olduğu gösteren diğer bir kanıt olmasıdır. Bu nedenle bu hipoteze dayanarak denebilir ki ekonomik büyümeyi amaçlayan bir ülke için altyapı, eğitim ve yatırıma yönelik harcamaların artırılması gerekir. Moalusi (2004), Friedman'ın, vergilerin hükûmet harcamalarını olumlu yönde etkilemesi durumunda vergi indirimlerinin bütçe açığına alternatif olduğunu ve vergi indirimlerinin, hükûmeti sonunda harcamaları azaltmaya itecek olan daha yüksek bütçe açıklarına neden olacağı şeklinde bir hipotez ortaya attığını söyler. O ayrıca, Buchanan ve Wagner'in vergi indirimlerinin hükûmet harcamalarına neden olacağını ancak bu ilişkinin olumsuz olduğu konusunda hemfikir olduğunu da vurgular. Onlar vergi indirimlerini, kamuoyunun hükûmet programlarının maliyetinin azaldığını düşünmesine neden olan bir şey olarak görürler. Bunun etkisi, kamuoyu tarafından, uygulandığında hükûmet harcamalarında bir artışa neden olacak daha fazla hükûmet programı talep edilmesi olacaktır. Yüksek bütçe açıkları ise, düşük vergi geliri ve artan hükûmet harcamaları olarak görülecektir. Böylelikle bütçe açığının çözümü vergilerin artırılmasında aranacaktır. Malezya'da araştırmalar, daha çok Wagner'in mali yasası hakkındadır. Abdul Ghafar (1987) ve ayrıca Mohd Azlan ve Zulkefly (1999) tarafından yapılan araştırmalara bakılırsa, iki çalışmanın da Wagner'in kamu harcamalarındaki artışın ekonomik büyümeden daha hızlı olduğu şeklindeki hipotezini desteklediği görülebilir. Bu, ekonomik büyümenin yüzde bir oranında artmasıyla kamu harcamalarının da yüzde bir oranında artacağını göstermektedir.

Peacock ve Wiseman'ın temsil ettiği ikinci düşünce ekolü, harcamanın sonuçları etkilediği şeklindeki hipotezi savunur. Zulkefly Abdul Karim (2006), bu eğilime göre

hükûmet harcamalarındaki artışın, aslında giderlerin sürekli artmasına neden olan bir kriz tarafından tetiklendiğini söyler. Bunun nedeni de ekonomik krizin, hükûmet harcamalarının vergi gelirini aşmasına neden olmaya devam etmesidir. Bu durum, mali değişkenlerin değişmesine mesela, krizi çözmek için vergi oranlarının artmasına neden olacaktır. Bu hipotez, hükûmetin masraflara önceden karar vereceğini ve sonra da toplanacak vergi oranını belirleyeceğini ima etmektedir. Bunun etkisi de, haddinden fazla harcama yapması ve vergi gelirlerinin bu masrafları karşılayamaması nedeniyle, hükûmetin açık vermesine neden olacaktır. Bu durumda, politika yapıcılar vergi oranını yükseltmek için harekete geçeceklerdir.

Moalusi'ye (2004) göre Peacock ve Wiseman'ın yanı sıra Barro tarafından öne sürülen hipotezin tartışılması, savaş, siyasi istikrarsızlık ve doğal felaketler gibi hükûmet harcamalarında ve vergi gelirlerinde artışa neden olan harici rahatsızlıkların gözlemlenmesine dayanmaktadır. Bütçe açığının üstesinden gelmek için yapılan çözüm, hükûmetin harcamalarını azaltmaktır. O ayrıca, Jones ve Joulfani tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülen ve bu hipotezi destekleyen bir çalışmaya da bakar. Onlar bu hipotezi, 1792-1860 dönemi için kullanırlar. Onların verileri, kısa ve uzun vadede vergi-harcama hipotezinin, vergiler ve harcama arasındaki karşılıklı nedenselliğe yol açacağını gösterir. Onun çalışması ayrıca, Vamvoukas G.nin, mali senkronizasyon hipotezini desteklediği bir çalışmada, harcama-vergi hipotezinin kısa ve uzun dönemde Yunanistan'da da mevcut olduğunu bulduğunu da gösteriyor.

Üçüncü düşünce ekolü, hükûmet harcamalarının ve vergilerin aynı anda değişebileceğini iddia eder. Bu hipotez, Meltzer ve Ricardo ve ayrıca Musgrave tarafından ileri sürülmüştür. Zulkefly Abdul Karim'e (2006) göre, bu yaklaşım harcama ve gelir arasında ikili bir nedensellik olduğu görüşünü benimser. Böylesi bir durumda, bir ülkedeki insanlar harcama ve vergilerin seviyesini belirleyecektir. Ayrıca bu, mevcut hükûmet harcamalarındaki mali açığın gelecekteki vergilerde bir artışa neden olacağı anlamına da gelir. Artan hükûmet harcamalarının gelecekteki verginin artışıyla eşzamanlı olarak peşi sıra geleceği iddia edilebilir.

Al-Zeaud (2012) bu hipoteze göre, hükûmetin kendi tasarlamış olduğu programların maliyet fayda analizine dayalı olarak, harcama ve vergi gelirlerini aynı zamanda belirleyeceğini söyler. Mioara ve Florina (Tarih yok), kamu harcamaları bütçesi ile milli gelir arasındaki nedensellik konusunda Romanya'da yapılan bir araştırmada, sonuçların mali senkronizasyon hipotezini genel olarak desteklediği sonucuna varmışlardır. Bu,

hükûmet harcamalarının gelire neden olduğu ve bunun aksinin de geçerli olduğu anlamına gelir.

Tekrar göz atıldığında, üç düşünce ekolünün de İbn Haldun'un görüşlerine benzediği sonucuna varabilir. Bunun nedeni, İbn Haldun'un dinî taleplere uygun olmayan bir şekilde kişilere vergi yüklenmesi fikrine katılmamasıdır. Bu da İbn Haldun'un, kalkınmanın başarılabilmesi ve insanların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için hükûmetin, eğer fonlar bunu uygulamak için yetersiz kalırsa, projeyi finanse etmek için vergi oranlarını artırabileceğini gördüğünü gösterir. Bu nedenle, hükûmet giderleri önceden kararlaştıracak ve daha sonra tahsil edilecek vergi oranını belirleyecek şeklindeki bu hipotez, İbn Haldun'un, makâsıd-ı şerî'a'yı elde etmek için harcama öncelikli olmalıdır şeklindeki görüşüyle uyumludur.

İkinci Görüş: Mali Merkezileşme

İbn Haldun'a (2009) göre, bütün devletlerin yalnızca birkaç koloni ve topraktan başka bir şeyi yoktur. Bunun nedeni, bir hükûmet kuran, gücünü savunan ve destekleyen bir grup insanın varlığıdır. Yani, onlar bir hükûmetin her bir eyalet ve kontrol altına alınmış sınır bölgelerindeki gereksinimlerini karşılamalıdır. Bir hükûmeti düşman tehditlerine karşı korumanın tek yolu bu olmuştur. Ayrıca vergi, gelir vb. ile ilgili ulusal yasayı uygulamalıdır. İbn Haldun, bir ülkenin, insanların karakterlerinin uysal ve tembel olacağı bir durumla karşı karşıya kalacağını da vurgulamıştır.

İbn Haldun, bir grup insanın, gücü yalnızca mücadeleyle elde edebileceğini ve zafere ulaşabileceğini ve bunu müteakip de bir devletin kurulacağını söylemiştir. Ancak bu hedefe ulaşıldığında mücadele durur. Devlet kurulduğunda mücadele artık aynı azim ve kararlılıkla devam ettirilmez. Bundan sonra da hiçbir iş yapmadan tembellik ve zevküsefa içinde yaşarlar. Güzel evlerde yaşamak ve şık giyinmenin hakim olduğu hayattan kâm alma çabası sürer gider. Bu sırada, saraya su temini sağlanmış ve bahçeler yapılmıştır. Etkileyici görünen ise, müstesna kıyafetler, yiyecek, mefruşat ve ev eşyalarıdır. Genel olarak, hayatın zor işlere kıyasla çok rahat olduğu söylenebilir. Bu, toplumun çok çabuk tecrübe ettiği lüks yaşamdır. Bu hayat tarzı da sonraki kuşaklarca devam ettirilir. Bu yaşam biçimi yaygınlaşır ve sonunda refah sona erer.

Muji Tahir (2007), İslâm tarihine bakıldığında Beytül-mâl'in (hazine), halifenin siyaseti belirlediği ve servet kaynaklarını toplamaya ve öncelikle de hak eden alıcılara fon dağıtmaya çabaladığı bir kurum olduğunun görülebileceğini vurgular. Devlet yönetiminin düzgün bir şekilde yürüdüğünden emin olmak için divan kurulmuştur.

Aralarında, çeşitli gelir ve gider kaynaklarını yöneten divanü'l-müstegallat'ı da kapsayacak şekilde genişletilen divanü'l-haraç'ın da bulunduğu çeşitli divanlar kurulmuştur. Othman (2011), Malezya'da 18 Nisan 2011'de Başbakanlık'a bağlı Bütçe Yönetim Sistemi'nin resmi olarak kurulduğunu ve bunun amacının da hükûmetin, ulusal açığı etkin bir şekilde yönetebilmesi ve kamu harcamalarının Paranın Karşılığı (Value for Money) ilkesine dayanmasını sağlamak olduğunu belirtir. Bu da harcanan her şey için en iyi getiriye sağlayabilecek kazançların yönetimi anlamına gelir.

Üçüncü Görüş: Optimal Vergi Oranı

Laffer eğrisi, vergi oranı %0 olduğunda vergi gelirin sifir olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, vergi oranı %100'e ulaştığında vergi geliri sifira düşmektedir. Bunun da nedeni, insanların gitgide vergisiz gelir, vergi korumacılığı ve vergi kaçakçılığına ve ayrıca boş vakit geçirmeye yönelmeleridir. Hükûmet, %0 ila %100 arasındaki vergi oranlarında, maksimum vergi geliri tahsil etmektedir. Hükûmetin, vergi gelirini maksimize etmesi için bu optimum vergi oranıdır. Eğer, vergi oranı optimumun çok altında ise hükûmet vergi oranlarını arttırarak vergi gelirini artırabilir. Fakat bunun aksine, vergi oranı optimum seviyenin üzerinde olduğunda hükûmet ancak vergi oranlarını azaltarak vergi gelirini artırabilir.

Heady'ye (1993) göre optimal bir vergi çerçevesi oluşturmak, birtakım kriterleri birleştiren ekonomik analizlere bakmakla olur. Bu, bireysel (veya hane halkı) yarar ve toplumsal refah kavramı kullanılarak yapılır. Fakat Hildebrand (Tarih yok) optimal verginin belirlenmesinde ortaya çıkan bir problemin de vergi oranının nasıl belirleneceği meselesi olduğunu söyler. Asıl büyük soru, eğer vergi bir yük ise hem bu yükü hafifletecek hem de hükûmetin gelirlerini maksimize edecek şekilde bir vergi yapısının nasıl konulabileceğidir.

Lovitz eğrisi, Laffer eğrisine benzer görünmektedir. Fakat bu iki eğri aslında farklıdır. Lovitz eğrisine göre, optimal vergi gelirin ille de mesela Laffer eğrisinin ortasında yani %50'sinde olması gerekmiyor, sağa yani %70'lere doğru kayması da mümkündür.

Heady (1993), optimal vergi oranını belirlemek için vergi sisteminde adalet fikrini yansıtan sosyal refah kavramı üzerinde düşünmek gerektiğini vurgular. O ayrıca, idari maliyet ne kadar yüksek olursa, maliyetin de o kadar artacağını ve devlet hizmetlerini finanse etmek için toplanan vergi gelirin de o kadar büyük olacağını nazar-ı itibara alır. Lovitz eğrisi, vergi oranlarının artırılabilirliğini ve böyle yapılırsa bunun, vergi gelirlerini daha da artırabileceğini gösterir. Bu eğri, vergi oranı artsa bile sonuçların

hâlâ optimum seviyeye gelebileceğini göstermektedir. Ayrıca vergi oranı yalnızca %50 olarak belirlenirse, optimum düzeye henüz ulaşılmadığını da gösterir. Dolayısıyla sağa doğru %70'e kadar gidilirse vergi oranının optimum düzeye ulaştığı söylenebilir. Örneğin Tablo 1 farklı ülkelerdeki vergi oranlarını göstermektedir.

Tablo 1. Seçilmiş Ülkelerdeki Vergi Oranları

Ülke	Vergi Oranı	Uygulama
Belçika	%54	Muhtemelen negatif bir büyüme, artan bir işsizlik ve %3 civarı bir bütçe açığına sahip.
Finlandiya	%46.6	Finlandiya, bu vergilendirme sistemine rağmen daha güçlü ve kapsamlı bir ekonomiye kavuşmayı başarmıştır.
Almanya	%45	Yüksek vergiler ve bürokrasi; binlerce Alman Avusturya ve İsviçre'ye kıyasla daha uzun sütunlara sahiptir veya ABD'ye göç etmişlerdir.
Avustralya	%31.5	Avustralya, ekonomik büyümeyi ve yüksek yaşam standartlarını sürdürebilmek için gerekli olan ağır işler, girişimcilik ve risk alma konusunda uzun süredir teşvikler sağlamakta.
ABD	%27	İncelenen herhangi bir ülkenin vatandaşlarıyla kıyaslandığında, Amerikan vatandaşları saat başı en yüksek gelire sahiptir.
İsviçre	%20	Düşük vergi oranları, İsviçre'nin dünyanın önde gelen bazı üniversitelerine, oldukça eğitilmiş bir işgücüne ve 2009 itibarıyla %3'ten daha az bir işsizliğe sahip olmasını engellemiştir.

Kaynak: <http://www.businesspundit.com/12-countries-with-the-highest-lowest-tax-rates/print/>

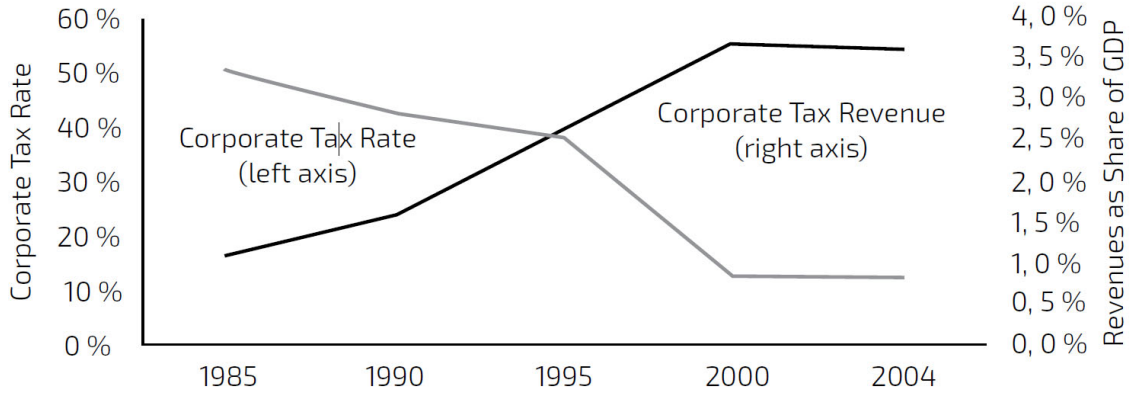
Laffer Eğrisiyle İlgili Olarak İbn Haldun'un Vergilendirme Teorisi

Daha önce de belirtildiği gibi, vergi oranında bir değişiklik olduğunda gelir üzerinde iki etki meydana gelir: aritmetik etki ve ekonomik etki. Düşürülmüş vergi oranının aritmetik etkisi, gelir vergisinin dolar olarak getirisinin vergi oranlarındaki azalma miktarınca düşürülmesidir. Tersine de vergi oranlarında bir artış olduğunda geçerlidir. Ekonomik etki, vergi oranları düşürüldüğünde iş ve üretkenlik üzerinde olumlu bir etki oluştuğunu göstermektedir. Laffer'e (2004) göre eğrisinin tarihi, 14. yüzyılda yaşamış Müslüman bir filozof ve tarihçi olan İbn Haldun tarafından yazılan Mukaddime adlı kitabında yer alan vergilendirme teorisine dayanmaktadır. Laffer eğrisi, vergi oranları, vergi gelirleri ve vergilendirilebilir gelir arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Fakat Laffer eğrisiyle alakalı çeşitli varsayımlarda bulunulmuştur. Vergi oranının belirlenmesinde gelirin maksimize edilmesi temeline dayanılması varsayımı, ortaya sorunlar çıkarmaktadır. Laffer'e (2012) göre önemli olan, vergi

oranlarının düşürülmesinin, bir devlete refah sağlayabilecek istihdam, işçi maaşları ve üretkenlik gibi açılardan bir artışa neden olacağıdır.

Mitchel'e (2012) göre Laffer eğrisi, vergi oranı ne kadar yüksek olursa vergi gelirlerinin de o kadar düştüğünü göstermektedir. Laffer eğrisinin uygulanmasına bir örnek, İrlanda'nın durumudur. Aşağıda gösterilen Tablo 2'de, 1985'ten 2004'e kadar vergi oranlarında düşüğe bağlı olarak önemli değişiklikler olduğunu anlamamız mümkündür. 1985'te İrlanda'daki vergi geliri sadece %1,1'dir. İrlanda vergi geliri, sonraki yıllarda artarak 2004'te %3,6'ya ulaşmıştır.

Tablo 2. İrlanda: Kurumlar Vergisi ve Laffer Eğrisi
Ireland's Corporate Tax and the Laffer Curve

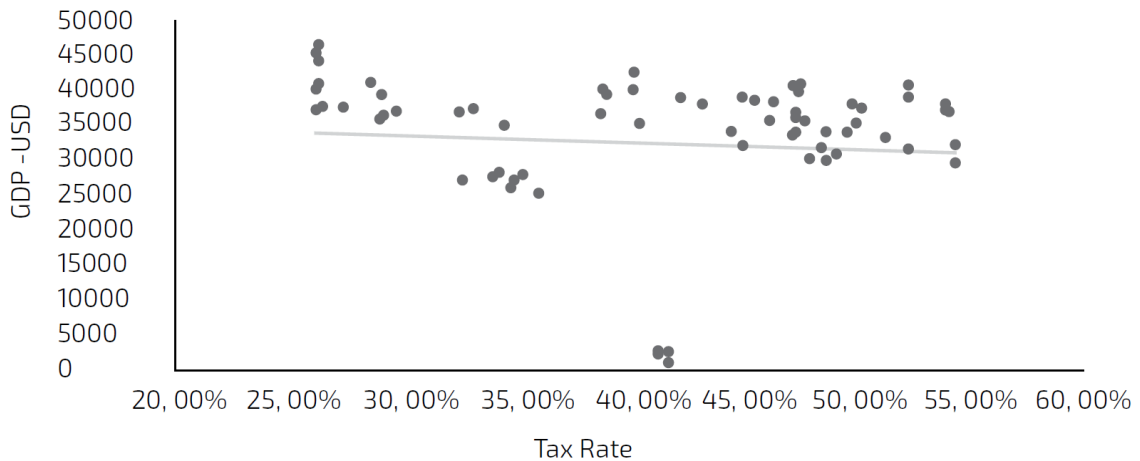
Kaynak: Daniel J. Mitchel (2012)

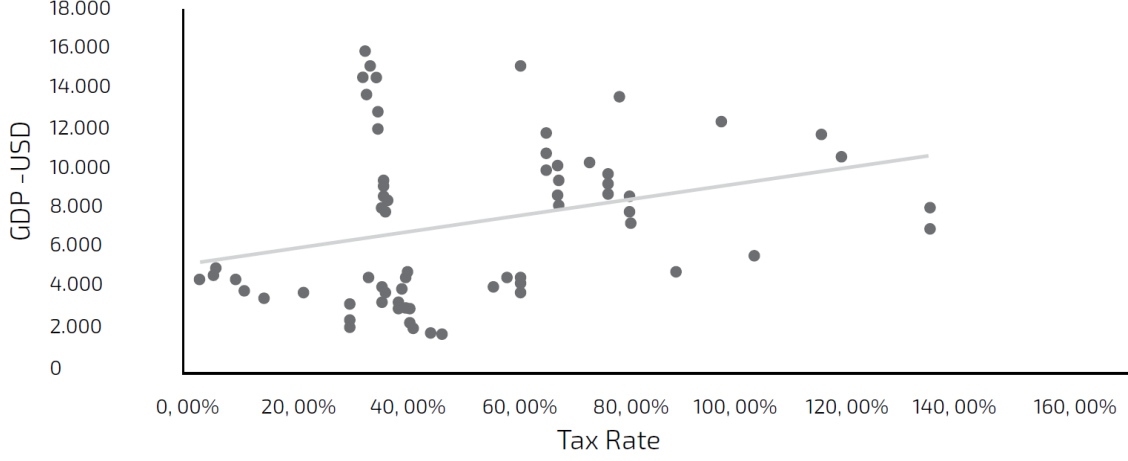
Laffer eğrisi, vergi oranı ile vergi geliri arasında bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu eğri, vergi oranının belirlenmesinde dengeye ihtiyacı olduğunu da göstermektedir. Yüksek vergi oranı, vergi gelirini etkileyecektir. Bu da eğride de görüldüğü üzere, vergi oranı ne kadar yüksek olursa sonuçta ortaya çıkan gelirin de o kadar az olacağını göstermektedir. Bunun nedeni, vergi oranının işçilerin çalışması için bir teşvik olarak ekonomiyi etkileyeceğidir.

Laffer'e göre, vergi kesintisi faktörü değil de mevcut vergi oranının kendisi geliri etkilemektedir. Vergi oranlarındaki değişikliklerin karşılığı ise yerel vergi sistemi, zaman dilimi, imkânlar, mevcut vergi oranları, yasadaki zayıflıklar ve uygulanan muhasebe prosedürü gibi yönleri dikkate almaktadır. Yukarıdaki eğride yüksek seviyelerde çok yüksek vergi oranının vergi gelirini arttırdığı görülmektedir. Ancak vergi oranları arttıkça, vergi gelirleri de giderek azalmaktadır.

Vergi oranları ile büyüme arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla 10 gelişmiş ülke, 10 gelişmekte olan ülke ve 10 da az gelişmiş ülke üzerinde bir araştırma yapılmıştır. 2006'dan 2012'ye kadar olan zaman aralığı seçilmiştir ve veri kaynağı olarak da Index Mundi alınmıştır. Grafik 1, 2 ve 3, vergi oranları ile GSYİH arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Grafik 1 ve Grafik 2 sırasıyla, gelişmiş ülkeler ve az gelişmiş ülkeler içindir. Grafikler, vergi oranı arttığında hattın keskin bir şekilde düştüğünü göstermektedir. Fakat grafik 3, Grafik 1'e nazaran aşırı derecede düşmüş düz bir çizgiyi göstermektedir. Grafik 1 ve 3'teki düz çizgiye dayanarak, vergi oranı arttıkça GSYİH'nin de azaldığı anlaşılmaktadır. Grafik 2 ise gelişmekte olan ülkelere yönelik olması bakımından, Grafik 1 ve 3'ten farklıdır; vergi oranı arttıkça düz çizginin yükseldiğini gösterir. Bu, vergi oranı arttıkça gelişmekte olan ülkelerin GSYİH'sinin de arttığı anlamına gelmektedir. Ancak gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler için ise vergi oranı arttıkça GSYİH'nin azaldığını göstermektedir.

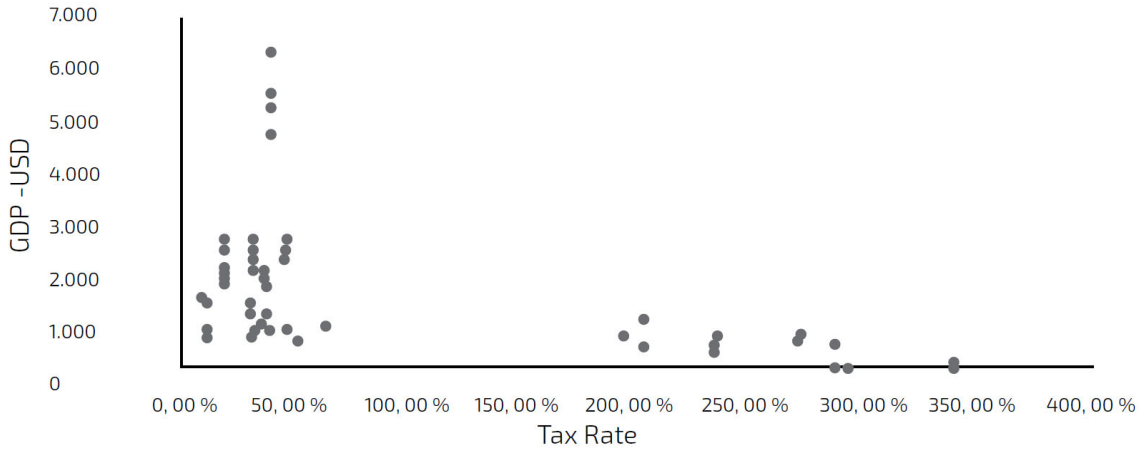
Grafiğin üzerindeki noktalara daha yakından bakarsak, noktaların azalmadan önce optimal seviyede olduğunu görürüz. Grafik 1'de başlangıç noktası, %26 ila %55 oranlarından başlamaktadır. Ayrıca birçok noktanın da %45 ila %55 oranında dağılmış olduğu görülür. Bununla birlikte grafik, vergi oranlarındaki değişikliğin büyümeyi açık bir şekilde etkilediğini açıklamaktadır. Buradan yola çıkarak, vergi oranlarındaki artışın gelişmiş ülkelerde büyümeye katkıda bulunduğu söylenebilir.

Grafik 2, başlangıç noktalarının %3,5 ila %137,5 arasında olduğunu göstermektedir. Bu grafik, vergi oranlarında bir artış sonrasında büyümede bir artışa işaret etmesine rağmen bu grafikteki noktalar çoğunlukla %34'ten %80'e kadardır. Oran %80 seviyelerinde görüldüğünde, grafikteki noktalar azalmaya başlar. İlaveten bu grafik, gelişmekte olan ülkelerde vergi oranındaki artışın, vergi oranının optimal seviyenin ötesinde artması halinde, büyümeyi de düşüreceğini göstermektedir.

Grafik 2. Gelişmekte Olan 10 Ülkedeki Vergi ve Büyüme İlişkisi

Grafik 3. Az Gelişmiş 10 Ülkedeki Vergi ve Büyüme İlişkisi

Grafik 3, %14 ila %339,7 arasında olan noktaları göstermektedir. Bu grafik, vergi oranındaki artışın, az gelişmiş ülkelerin büyümesinde bir düşüşe neden olacağını

açıkça göstermektedir. %20'den %40'a kadar olan oranlarda, pek çok noktanın %40 oranından sonra bulunduğu ve daha sonrasında da noktaların azalmaya başladığı görülüyor. Bu da daha az gelişmiş ülkeler için optimal vergi oranının %40'tan az olması gerektiğini göstermektedir.

Sonuç

Vergi oranları ile ilgili yapılan tartışmalar, İbn Haldun'un daha fazla vergi geliri elde etmek için vergi oranlarının artırılmasını desteklemediğini göstermektedir. Bunun nedeni, yüksek vergi oranının insanların çalışma motivasyonunu olumsuz yönde etkilemesidir. İnsanlar, çok çalışsalar da yine de yüksek vergilerin yükünü taşımak zorunda kalacaklarını düşünürler. Sonunda ciddi bir şekilde çalışmamaya karar verirler. Bu durum da vergi gelirini etkileyecektir. İnsanlar için daha az kazanç, toplanacak daha az vergi anlamına gelecektir. Benzer şekilde, insanlara daha düşük bir vergi oranı yüklendiğinde, bu kendilerinde çalışmak için daha fazla motivasyon bulmalarını sağlar ve gelirleri de artar. Bu gibi durumlarda hükûmet, yüksek gelirden daha fazla vergi geliri elde etme şansına sahip olacaktır. 10 gelişmiş ülke, 10 gelişmekte olan ülke ve 10 az gelişmiş ülke üzerinde yapılan araştırmaya bakılırsa, İbn Haldun tarafından ortaya konan tezinin bugün hâlâ geçerli olduğu görülür. Araştırmanın sonuçları, artan vergi oranlarının büyümede bir düşüşe neden olacağını göstermektedir. Dolayısıyla, İbn Haldun ve Laffer arasındaki bu kombinasyon, vergi oranlarının değiştirilmesinden sonraki dönemde bir ülkedeki büyümeyi görmemizi sağlayan yeni bir fikir ortaya çıkarmıştır.

Kaynaklar

- Abd al-Rahman bin Muhammad bin Muhammad bin Khaldun. (2007). *Muqaddimah Ibn Khaldun*, Lubnan: Muassasah al-Ma'arif.
- Abd al-Rahman bin Muhammad bin Muhammad bin Khaldun. (2009). *Muqaddimah Ibn Khaldun*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Abdul Azim Islahi. (2006). *Ibn Khaldun's theory of taxation and its relevance today*. Organizing institutions: The Islamic Research and Training Institute, a member of the Islamic Development Bank Group, in collaboration with Universidad Nacional de Educacion a Distancia (UNED) of Spain, and Islamic Cultural Centre of Madrid, Venue: Madrid, SPAIN. 3-5 November 2006. p. 1-24.
- Abdul Ghafar Ismail. (1987). *Pertumbuhan Perbelanjaan Awam di Malaysia, 1960 - 1986*. Kertas Kerja Kursus Pembiayaan Awam, Fakulti Ekonomi, UKM. Tidak Diterbitkan.
- Arthur B. Laffer. (2004). *The Laffer Curve: Past, Present and Future*, Laffer Associates: Supply-Side Investment Research.

- Campeanu Emilia Mioara & Catarama Delia Florina. (n.d). *Causality between Government Revenues and Expenditures in Romania*. Finance Chair, Academy Of Economic Studies, Piaña Romană, No. 6, Room 1104, Bucharest, Romania, Zip Code 010374, pp. 174–178. <http://steconomice.uoradea.ro/anale/volume/2007/v2-finances-accounting-and-banks/37.pdf> [Downloaded on 31 Ogos 2013]
- Christos P. Baloglou. (2012). *The Tradition of Economic Thought in the Mediterranean World from the Ancient Classical Times Through the Hellenistic Times Until the Byzantine Times and Arab-Islamic World*, Chapter 2, In *The European Heritage in Economics and the Social Sciences*.
- Daniel J. Mitchel. (2012). *The Laffer curve shows that tax increases are very bad idea - even if they generate more tax revenue*. <http://www.forbes.com/sites/danielmitchell/2012/04/15/the-laffer-curve-shows-that-tax-increases-are-a-very-bad-idea-even-if-they-generate-more-tax-revenue/2/>, [16 August 2012]
- Daniel K. Moalusi. (2004). *Causal link between government spending and revenue: a case study of botswana*, Department of Economics, Fordham University. pp.1–20.
- Christian Richter & Paparas Dimitrios, (2012). *The Validity of Wagner's law in Greece during the last 2 centuries*, International Network for Economic Research. Working Paper 2012.2 pp.1–19. http://www.academia.edu/1836930/The_Validity_of_Wagners_Law_in_Greece_During_the_Last_2_Centuries [Downloaded on 31 Ogos 2013]
- Hailani Muji Tahir. (2007). *Institusi Baitulmal dalam Pembangunan Negara*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Hailani Muji Tahir, Abdul Ghafar Ismail & Anwar Fakhri. (2009). *Maqasid Syariah Pengurusan Ekonomi, Kewangan Dan Pembangunan Negara*. International Seminar on Muamalat, Islamic Economics and Finance. 2009. 20 & 21 Oktober.
- Hang Tuah Jaya Municipal Council. (2010). <http://www.mphtj.gov.my/www/v1/services.php?ref=services6&nav=services&id=bm>. [16 August 2012].
- Hussein Ali Al-Zeaud. *Government Revenues and Expenditures: Causality Tests for Jordan*, Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business Copy Right © 2012 Institute of Interdisciplinary Business Research, November 2012, Vol 4, No 7. pp. 193 – 204
- Jean David C. Boulakia (1971) Ibn Khaldun: A Fourteenth-Century Economist. *The Journal of Political Economy* 79 (5): 1105–1118.
- Local Authority Kulim Hi-Tech Industrial Park, (2012), www.pbttphk.gov.my/web/guest/-resources/circular/guidelines/assessment_fee, [16 August 2012]
- Md. Zyadi Md. Tahir. (1995). *Pengenalan Perbelanjaan Awam*, Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Milton Friedman. (1978). *The Limitations of Tax Limitations*. Policy Review. pp. 7 – 14. The Board of Overseers of the Leland Stanford Junior University
- Mohd Azlan Saidi & Zulkefly Abdul Karim. (1999). *Pertumbuhan Ekonomi dan Perbelanjaan Awam dan Swasta: Analisis Teori dan Realiti di Malaysia*. Dalam Pascasidang Seminar Fakulti Ekonomi, Pengeluaran Awam dan Swasta: Justifikasi dan Realiti di Malaysia.

- Nur Chamid. (2010). *Jejak Langkah Sejarah Pemikiran Ekonomi Islam*, Yogyakarta: Penerbit Pustaka Pelajar,
- Paparas Dimitrios & Christian Richter. (n.d). *The Validity of Wagner's Law in Greece during the last 2 centuries*. https://editorialexpress.com/cgi-bin/conference/download.cgi?db_name=res_phd_2012&paper_id=79. pp.1-20.
- Selim Cafer Karatas. (n.d). *Economic Theory of Ibn Khaldun and Rise and Fall of Nations*. <http://www.uned.es/congreso-ibn-khaldun/pdf/11%20Selim%20Karatas.pdf>. [16 August 2012]
- Suleiman Abbadi. (2004). *Ibn Khaldun Contribution To The Science Economics*, Journal of Al Azhar University-Gaza, Vol. 7, No. 1 P 41-48.
- Surtahman Kastin Hassan & Sanep Ahmad. (2010). *Ekonomi Islam: Dasar dan Amalan*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka:
- Syahrul Riza. (2008). *Konsep Pendidikan Islam Menurut Pemikiran Ibn Khaldun : Suatu Kajian Terhadap Elemen-Elemen Kemasyarakatan Islam*, Master Thesis, Science University of Malaysia.
- Syed Hussein Alatas. (2009). *Rasuah: Sifat, Sebab dan Fungsi*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka
- Syed Omar Bin Syed Agil. (2010). *An Inquiry Into The Causes And Costs Of Economic Growth: What Policy Makers Of Today Can Learn From The Muqaddimah Of Ibn Khaldun*. Universiti Tun Abdul Razak.
- The Free Dictionary. (2012). <http://www.thefreedictionary.com/tax+assessment>, [16 August 2012].
- The Laffer Center. (2012). *The Laffer Curve*. <http://www.laffercenter.com/arthur-laffer/the-laffer-curve/>, [16 August 2012].
- Yousef Elyasi & Mohammad Rahimi. (n.d). *The Causality between Government Revenue and Government Expenditure in Iran*, International Journal of Economic Sciences and Applied Research 5 (1): p.129-145.
- Vincent A. Hildebrand, *Optimal Taxation*. (n.d). Glendon College, York University and SEDAP, McMaster University, Lecture 7. pp.1-22.
- Zainol Bin Othman. (18 April 2011). Seksyen Kewangan, Bahagian Kewangan dan Pembangunan, Jabatan Perdana Menteri. <http://www.pajpm.gov.my/userfiles/file/Ucapan%20Yang%20Berbahagia%20Dato%20TKSU%20-%20Perhimpunan%20April%202011.pdf>, [16 August 2012]
- Zombie. (2012). *The Lovitz Curve*. <http://pjmedia.com/zombie/2012/05/11/the-lovitz-curve/>, [16 August 2012]
- Zulkefly Abdul Karim. (2006). *Hubungan Antara Hasil Dengan Perbelanjaan Kerajaan Negeri di Malaysia*. Jurnal Ekonomi Malaysia 40. pp 59 - 93. <http://www.businesspundit.com/12-countries-with-the-highest-lowest-tax-rates/print/> [29 August 2012]
- http://www.conservapedia.com/Laffer_curve, [16 August 2012]

<http://www.forbes.com/sites/danielmitchell/2012/04/15/the-laffer-curve-shows-that-tax-increases-are-a-very-bad-idea-even-if-they-generate-more-tax-revenue/2/>, [16 August 2012]